

„Egy fel nem robbant szexbomba”

A Marica grófnő Lottija: Bajtay Horváth Ágota

Marica grófnő társalkodónőjének, Lottinak, a „fel nem robbant szexbombának” megformálása igazi színészi feladat, de most egy operaénekesnő lubickol a szerepben, bevétve minden női vonzerőt és rafinériát. Bajtay Horváth Ágota Sipos Jenő tanítványa volt a Zeneakadémián, Szegedre kerülve sorra vitte sikerre az operairodalom legszébb főszerepeit: Boleyn Annát, Neddát, Mimit, Manont, Toscát, Violetát. Az énekes teste a legérzékenyebb hangszer, a szegedi klíma, a panellakás, néhány korán jött drámai szerep nem tett jót neki. Őt évvel ezelőtt egy elhúzódó betegség fékezte le a gyorsan felívelő pályát...

■ **Az utóbbi egy-két évben csak kisebb operaszerepekben láthattuk, most egy nagyobb prózai feladattal aratott óriási sikert. Hol tanulta a színészmesterséget?**

– Amikor zeneakadémista voltam, akkor még nem tanítottak színpadi gyakorlatot. Színpadi beszédet Péchy Blanka-tól, a nagy magyar nyelvvelőlől tanultunk – meséli Bajtay Horváth Ágota. Soha nem felejttem el, hogy egy évig csak újságcikkeket olvastunk az óráin, és a mondatokat kellett értelmeznünk. Lehet, hogy örököltém némi színészi készséget, hiszen apukám operaénekes, anyukám operett-primadonna, anyukám testvére pedig operaénekesnő volt Németországban a háború után. A családi hagyományokból is következett, hogy már gyerekkoromban jártam operába. Figyeltem az énekeseket, akadtak olyanok, akik nagyon tetszettek, míg másoknál valamilyen hiányérzetem volt. De nem tudtam, hogy miért tetszik

az egyik, és miért nem a másik. Amikor a '60-as évek második felében sorra jöttek világsztárok is – Tito Gobbí, Renata Scotto, Di Stefano, Mario Del Monaco – vendégszerelésre Budapestre, akkor ér tettem meg, hogy egy jó operaénekes nemcsak szépen énekel, jó hangja van, hanem muzikális is, nem a karmestert lesi állandóan, hanem a partnerére figyel. Amikor a '70-es évek végén lekerültem Szegedre, szinte megdöbbentett, hogy az itteni operaénekesek milyen korszerűen mozogtak a színpadon, míg Pesten akkor még – kevés kivétellel – a múlt századi nagy gesztikulálás volt a divat. Ez az egyéni tehetségem túl talán azzal is magyarázható, hogy Szegeden együtt élnek a különböző tagozatok, és rengeteg lehet egymástól tanulni. Hogy a Marica grófnő Lottiját így sikerült megoldanom, azt nagyszerű színész kollégáim, Fodor Zsóka segítségével is köszönhetem.

■ **Nem gondolt arra, hogy**

akár színészi feladatokat is elvállalhatna?

– Teljesen meglepett ez a nagy siker, nagyon boldog vagyok vele, de dilettáns lennék, ha azt hinném, hogy ettől színész is vagyok. Az egy másik szakma. Bár vannak kivételek. Toti Dal Monte híres operacsillag volt a század első felében, majd az 50-es években énekesi pályája után színészként is sikert aratott. Mindkét szakmánál ugyanaz a dolgok lényege, csak egy énekesnek, ha prózai színészként is akar játszani, előbb meg kell tanulnia a beszédhangjával is bánni.

■ **Ahogy látom, az ecsettel már egészen jól bántik...**

– Ennek is családi előzményei vannak, mert apukám egyik Amerikában élő bátyja, Béla bácsi festőművész volt. A '70-es évek elején hazalátogatott, végigjárta mind a kilenc testvérét, akiknél volt egy-egy régi festmény; vett festékeket, tisztítószerkeket és sorra restaurálta a képeit. Én voltam az asszisztense. Amikor visszatért Amerikába, itt maradt utána a rengeteg olajfesték, ecset. Az olajfestéket isteni jó dolog kenni, amatőr módjára kísérletezgetni kezdtem. Ha nem tetszett egy kép, fogtam egy újságpapírt, és letöröltem a vásznat. Eddig körülbelül 30 képet festettem, a francia impresszionisták képei és látásmódja tetszik legjobban, de a technikájukat még nem tudtam megtanulni.

■ **Sok színész és énekes**

„Ezt a képet a balatonföldvári kikötőben festettem.”
(Fotó: Hárs László)

már önálló kiállításokat is rendezett.

– Páger Antalnak voltak szép képei, az énekesek közül Sass Sylvia is fest. Ha valaki művészettel foglalkozik, mindig, hogy melyik ágával, akkor elsajátít egy látásmódot, érzi a szépet és a lényegeset. Festőművész még nem látta a képeimet, kiállításra eddig gondolni sem mertem – ezt a hobbijt éppúgy nem értekelem tül, mint a színészi működésemet –, de most a barátnóm,

Misura Zsuzsa javaslatára a január 17-i szegedi áriaestje előtt csinálunk egy tárlatot a Tisza Szállóban.

■ **És hogyan tovább az énekesi pályán?**

– Arról még nem mondtam le, hogy egyszer újra komoly operaszerepet énekeljek, három éve újra régi énektanáromhoz járhatok. Talán először egy operett főszerepében kelle-ne bizonyítanom.

Hollósi Zsolt

Életeleme a nyilvánosság

Exkluzív interjú Muráti Lilivel, Madridban

Akik a világháború éveiben már figyeltek a színház és film világára, ismerik a nevét: alig huszonevésen nagy sztár, a háború poklában megmaradt egyik varázslata a béke illúziójának – kevesek számára. 1946-ban eltűnt Magyarországról, s azóta a magyar közvélemény nem tud róla, pedig Spanyolországban 1950–1968 között újrateremtette önmagát, sztár lett. Ebben nem kevés szerepe volt a színpadi szerző férjnek, Vaszary Jánosnak, akit a '40-es évek spanyol színpada már játszott, ismert, s nemcsak a fővárosban. A testvér, Vaszary Gábor könyveit pedig egymás után adták ki ez időben Barcelonában. Madridi otthonában keresem fel Muráti Lilit november utolsó vasárnapján. Két nap múlva utazik Pestre – egy hónapra.

Aztán jobb évek jöttek, 1950-től. Levelet írtak a barcelonai kiadónak, Luis de Caraltnak, hogy Spanyolországban vannak, s attól kezdve helyzetük igen kedvező lett. Caraltól tudni kell, valamiért szerette a magyar irodalmat. Zilahy regényeinek többségét ő adta ki, Brachfeld Olivér szinte csak neki fordított magyar regényeket: Herczeg, Passuth, Móricz, Mikszáth, később az itt felfedezett Elisabeth (Erika) Szel könyveit is ő adta ki.

Muráti Lili „készült” a beszélgetésre: megmutatja Vaszary János „számadáskönyvét”, amelyben 1950–1963 között (ekkor halt meg) a megírt színházi darabok minden fontos adata, beleértve a költségeket is, megvan. Óriási forrás történészeknek!!!

E szerint: e tizenhárom (!) darabot írt Vaszary János spanyolul, s mindegyik színe is került. A darabok döntően Lilinek készültek.

– Kilencvenkilenc százalékból! – mondja Lili. – Az első fellépésem a „Barbarában” volt, 1950 februárjában – emlékezik vissza. – Ezt is János írta. Alig tudtam spanyolul, hiszen hat hónapja voltunk csak

itt. Ám azóta, 1968-ig legalábbis, folyamatosan játszottam – mondja.

■ **Vaszary János meghalt 1963-ban. Ez nem jelentett törést a pályán? – kérdezem.**

– Nem. János darabjait játszották, nekem főszerepeket adtak továbbra is. Újra férjhez mentem. Férjem, volt magyar földbirtokos, nagyszerű galamblovó volt, ebből jól meg is lehetett élni abban az időben. A galamblovészet olyan volt, mint a lóverseny: lehetett fogadni rá. S emellett második férjem jó pókerjátékos is volt: amíg jól ment a lövészet, jól ment a póker is – emlékezik tárgyilagosan Lili.

1968-tól a spanyol színház lendülete megtört, véli Muráti Lili.

S magam is úgy látom, hogy az iparosítással Hispánia tradicionális szerkezete átalakult, s ezzel együtt persze szórakozási szokásai is.

– 1968 előtt csak Madridban 23 színház volt – mondja. – Ma alig van működő színház. De tovább játszottam, szinte folyamatosan. Csupán 8 hónapja nem voltam színpadon, mert csak főszerepet vagyok hajlandó eljátszani – mondja a ... feletti művésznő.

Japánba vitte Suzuki a Szürkebarátot

Sikeresen mutatkozott be Japánban a csopaki bor, legalábbis erre utal, hogy az első szállítmány után a Suzuki cég 25 ezer palackkal vásárolt a Csopak Vin Kistermelői Pincészövetkezettől. A japán borivók igencsak nyenecek, hiszen nemcsak a fajták között válogatnak, hanem még azt is kikötötte a kereskedő cég, hogy milyen hordóban érleljék a jövőben a nekik szánt nedűt. A pincészövetkezet vásárolt is száz darab különleges tölgyfahordót, Szlovákiából hozatták az úgynevezett limusin és neweri tölgyfajtát, amelynek, különleges, vanília emlékeztető illata van. A megrendelő kérésére most is ebben érlelik a 93-as évjáratú Szürkebarát, a Chardonnay és Sauvignon borokat; ez a három fajta nyerte el ugyanis a japánok tetszését. A borvidéken mindhárom bőven terem, belőlük 1994-re az előzőnél is jóval nagyobb megrendelésre számítanak a gazdák.

Csopakon egyébként nem panaszkodnak, kelendő a bor, a kistermelők közös pincéjében már csak mutatóban van 92-es évjáratból. A hazai fogyasztók ellátása mellett rendszeresen szállítanak Angliába és Németországba is. Japánba és Angliába a könnyű illatos száraz bort viszik, Németországban inkább a félédes csopakit kedvelik.

■ **Mi volt a csúc, élete legszébb periódusa?**

– Az 1940–45 közötti évek gyönyörűek voltak – mondja ábrándosan. – Mindenki a frontra készült, s el akart felejtetni mindent: mulatott, élvezte az életet.

Nem reagálok: ez nem történelemóra, s szemmel látható, hogy Muráti Lili nem politikai és nem történelmi koordinátákban szemléli saját múltját. Mindent önmagán, önmaga élményein keresztül szűr meg.

■ **Mesélne még az 1940–45 közötti évekről...**

– Nem tudom, emlékszik-e minderre? – kérdezi. Meg is sértődhetnék, de csak jelzem: én legfeljebb az 50-es évektől vagyok „emlékezteték”.

Ettől kezdve tegez, mint hallgatómat, s talán igaza is van: a hallgatók és a közte lévő különbség kisebb, mint a kettőnk közötti. Megkérdezem, nem lenne-e kifogása, ha e beszélgetésünk, amely „szigorúan” a színház történet számára készült, „egy szegedi lapban” is megjelenne. Örül: eleme a nyilvánosság.

Végül kérem, engedje meg, hogy néhány fotót készítsünk. Ennek sincs ellene, de néhány pillanatot kér: fésűvel rendbe teszi haját, egy kis smink kerül az arcra, s aztán kattanhat a kioldó.

Kétórás beszélgetés után köszönök el, elnézést kérve: indulok Ovideóba, Müller Miklóshoz. Ő elnézést kér a „rendtelenségért”: éppen hat magyar bundáját szellőztette a másik szobában. A két egyetemista leány ajándékképpen egy-egy Muráti Lili-blúzt és pulóvert kap („mindig veszek valamit, ami nem nekem való!” – kiált fel). Megnézzük a falon lévő képeket – egy műzeum – Lili még a '80-as években is attraktív; megbeszéljük az 1994-es elküldés és interjúk részleteit is a kutatószövegnél. Dinamikus, életvidám művésznő búcsúzik tőlünk: gyönyörűen beszél magyarul, pletykás, imádja a malacskákat, és tervezi vannak.

Anderle Ádám

■ „Természetesen” a megadott lakcím nem pontos, az Ibiza 66. helyett a 62.-ben lakik, a szomszédos lépcsőházakban azonban ismerik. Amikor felcsöngetek s nyílik a kapu, kutya vágat felénk. A művésznő az ajtóban vár.

– Mindenki rólad beszél! – mondta, amikor előző héten telefonon jelentkeztem nála, hogy egy találkozózt kérjek. Meghökkenett kérdésemre persze a válasz egyszerű volt: Rónai Zoltán, Elisabeth (Erika) Szel, s talán Révész Tibor, Andor fia említette nevemet Lilinek, aki Erika szerint kijelentette: ha nem keresem fel, megsértődik.

Persze „tervben” volt e látogatás, hiszen – s ezt most Muráti Lilinek is elmondom – a Szegeden frissen alakult Hispanisztika Tanszék egyik feladatául fogalmazta meg a spanyolországi magyar emigráció történetének felkutatását, interjú készítését e témakörben.

A dolog ugyanis nagyon érdekes. Míg a latin-amerikai magyar emigráció e században több százezres, a spanyolországi csak néhány száz magyarra tehető. De ez elit-emigráció: szinte mindenki fontos szerepet játszott a spanyol szellemi életben. A szegedi fiatalok mozgalmának fotósa, Müller Miklós; Juan Gyenes, aki Franco, „udvari” fotósa lett; Révész Andor, aki csaknem száz könyvet írt-fordított ötven-hatvan év alatt (Móricz, Németh László, Herczeg, a magyar humoristák antológiája stb.), Brachfeld Olivér, aki 16 Zilahy-könyvet fordított spanyolra (Zilahy 26 regénye ismert spanyolul). Elisabeth Szel itt lett regényíró '56 után; Rónai Zoltán a spanyol rádió magyar szerkesztőségét vezette. És mások: filmrendezők, építészek és több magyar arisztokrata új hazája lett Spanyolország a háború után. Ovidóban például Széchenyi-Batthyány Tamással találkoztam: a háború utolsó évében szülei a nevelővel Bécsben hagyták; egy spanyol jogászprofesszor fogadta örökbe. Ma jogász, néhány szép tizenéves gyereke

van. A két kislány, amikor bemutatkozáskor megtudták, hogy magyar vagyok, megcsodálnak. Nem tudnak magyarul, Tamás sem, de 1991-ben a Széchenyiek nagyecenki találkozására hazamentek gyerekestül.

Nincsenek sokan, de tudnak egymásról.

Átadom a virágcsokrot: – Magyar virágok! – mondom.

Lili meghökken, de nem szól, csak vázát keres, behelyezi a piros és fehér szegfűt és a zöldet tartalmazó csokrot, s arra az asztalra teszi, ahol beszélgetünk. Van érzéke a részletekhez!

– Honnan jöttetek? – kérdezi a két egyetemistától, aki velem jött (mindketten Madridban tanuló szegedi spanyol szakosok, s egyikük diplomamunkája lesz a spanyol színház háború utáni „magyar korszaka”). Amikor kiderül, hogy mindketten nemcsak szegediek, de Szegeden is születtek, Lili elérzékenyül: ő is szegedi, ott is érettségizett, a Maros utcában laktak – mondja ábrándozva.

(De sok a szegedi errefelé – meditatlok magamban: Müller Miklós is szegedi, de hát Marosi Ferenc, az utolsó magyar királyi követ is az, s azt csak kevesen tudják, hogy Franco, Habsburg Ottó közbenjárására, 1969-ig nemcsak engedte működni, de támogatta is a magyar királyi követséget.)

■ **Mi a programja e magyar egy hónapra? – kérdezem, tudván, hogy indulás előtt áll.**

– Mindenféle magánprogram, de persze a sajtó rendelkezésére fogok állni. Sajnos, a Magyar Televízió az egyetlen, amelyik nem érdeklődik személyem iránt – panaszkolja.

– Túl sok ott a szocialista! – teszi hozzá.

■ **Hogyhogy? – kérdezem hőkenten.**

– Hát mindenütt a szocik kezében van a tévé, nem? – kérdezi. – Itt Madridban is.

Biztosítom, hogy otthon már nem a szocik dirigálják a televíziót, s diszkrétan meg-

jegyzem: ezt a beszélgetést viszont egy szocialista folytatja vele. De Lili szemén látszik, nem érti a politikát, s nem is akarja, felette és rajta kívüli e szféra – s megyünk is tovább.

■ **Mi történt a háború végén? – kérdezem.**

– Jánossal elindultunk Nyugat felé, de visszafordultunk, s az oroszok elkaptak – mondja Lili. – Több hónapos faggatás Budán. János mindig az igazat mondta, én mindig összevissza hazudtam – csillog a szeme –, de a „Tábornok” mindig nekem hitt – teszi hozzá büszkén.

Aztán elengedték őket, barátaik a nyugati határszélre viték, ahol hódoló hívek segítettek őket át Ausztriába. Amerikai fogolytábor, majd Franciaország.

– Itt két volt francia hadifogoly segített nekünk – mondja Lili –, akiket apám bűjtatott a háború alatt. Már rendben lévőnek látszott a letelepedési engedély, amikor valami történt. A hivatalban vártuk, hogy megkapjuk az engedélyt, amikor a mellettünk lévő padról valaki felugrott, s berohant az irodába. Hívtak bennünket, a hivatalnok felemelte tartózkodási engedélyünket, s szétépte, egyetlen szó magyarázattal: kollaboránsok! – emlékezik vissza a művésznő.

A másik francia segítette őket a Normandiába, majd a Spanyolországba való átszökésben.

– Az első város San Sebastian volt, ahol a városban láttuk a János által írt darab mutatójának plakátját. Elmentünk a bemutatóra, kérve belépőt: az igazgató az előadás végén bejelentette, a darab szerzője köztünk van – izzik fel Lili szeme. – S János hosszú nógatás után, térd alatti erő nadrágban, könyökig alig érő kabátujjban köszöntö meg a kakasülőről a vastapsot.